

Η διαχείριση της σχολικής τάξης Μέρος 1ο

Επιμορφωτικό σεμινάριο 1^{ου} ΠΕ.Κ.Ε.Σ.

8 Σεπτεμβρίου 2022

Σ. Δόσης ΣΕΕ ΠΕ04

Συνηθισμένες δύσκολες συμπεριφορές

- ◊ Μιλάει χωρίς άδεια
- ◊ Διακόπτει αναίτια το μάθημα
- ◊ Ενοχλεί συμμαθητές
- ◊ Αργεί να μπει στην τάξη
- ◊ Αδιαφορεί πλήρως για το μάθημα
- ◊ Συχνές απουσίες από το μάθημα
- ◊ Χρήση κινητού
- ◊ Τρώνε ή πίνουν αναψυκτικό/καφέ στην ώρα του μαθήματος

Επιθετικές συμπεριφορές

- ◊ Αναίδεια
- ◊ Ανυπακοή
- ◊ Εκρήξεις θυμού
- ◊ Σχολική βία κ εκφοβισμός
- ◊ Υλικές καταστροφές

Εσωστρεφείς συναισθηματικές δυσκολίες

- ◊ Έκδηλη απογοήτευση για το σχολείο
- ◊ Ελάχιστες σχέσεις με συνομηλίκους
- ◊ Περιορισμένη συνεργασία με εκπαιδευτικούς και συμμαθητές
- ◊ Απόσυρση
- ◊ Θλίψη
- ◊ Αυτοτραυματισμός
- ◊ Καταθλιπτική συμπτωματολογία
- ◊ Επίμονη αδυναμία συγκέντρωσης σε μαθησιακούς στόχους

Ο κρίσιμος ρόλος της διαχείρισης της σχολικής τάξης

- 1) Μόνο αν καταφέρει κανείς να αποκτήσει τον «έλεγχο» της τάξης του, θα έχει το περιθώριο να αξιοποιήσει τις υπόλοιπες διδακτικές του ικανότητες
- 2) Η αδυναμία αποτελεσματικής διαχείρισης είναι η πιο ισχυρή πηγή στρες στην επαγγελματική ζωή του εκπαιδευτικού ανεξαρτήτως ηλικίας
- 3) Η αποτυχία στον έλεγχο της τάξης αποτελεί ισχυρό ενισχυτή για περαιτέρω διασπαστική συμπεριφορά επειδή τα παιδιά βλέπουν ότι μπορούν να υπερβαίνουν τα όρια χωρίς ουσιαστική τιμωρία και τους αρέσει το θέαμα της αποτυχίας των ενηλίκων

4) Η διαχείριση της τάξης στις μέρες μας γίνεται ολοένα και πιο απαιτητική, δεδομένου ότι μιλάμε για συμμετοχικές διδακτικές πρακτικές, για δημιουργικότητα, ανάπτυξη πρωτοβουλιών από τους μαθητές, για αυτόνομη μάθηση, άρα διαχειριζόμαστε τάξεις με υψηλό βαθμό αυτενέργειας και ισχυρής αλληλεπίδραση των μελών της.

Ένας ορισμός για τα προβλήματα συμπεριφοράς στην τάξη

Μαθητικές συμπεριφορές που προβληματίζουν τους εκπαιδευτικούς:

- ◈ είτε προκαλούν δυσχέρειες στο έργο τους και, κατά κανόνα, απαιτούν την παρέμβαση τους προκειμένου να αντιμετωπιστούν
- ◈ είτε είναι αρνητικές για τους ίδιους τους μαθητές ακόμη κι αν δεν προκαλούν ενόχληση στους άλλους (π.χ. παθητικότητα, απόσυρση, αδυναμία συγκέντρωσης στο μάθημα)

▮ Εξωτερικευόμενες - εσωτερικευόμενες

Μαθητές με Κοινωνικές, Συναισθηματικές & Συμπεριφορικές Δυσκολίες (ΚΣΣΔ)

Νέα ευρεία κατηγοριοποίηση, που περιλαμβάνει ένα εύρος δυσκολιών που μπορεί να αντιμετωπίζουν οι μαθητές στους τομείς της **κοινωνικοσυναισθηματικής προσαρμογής** ή/και **συμπεριφοράς**,

οι οποίες τους εμποδίζουν να ανταποκριθούν με επιτυχία στις μαθησιακές και κοινωνικές απαιτήσεις και προσδοκίες του σχολείου.

Υπάρχουν μαγικές συνταγές;

- ◊ Κάθε «έκρυθμη» κατάσταση στην τάξη έχει στοιχεία μοναδικότητας και διαφέρει από τις άλλες:
 - ◊ Διαφορετικοί πρωταγωνιστές.
 - ◊ Διαφορετικό κλίμα στην τάξη.
 - ◊ Διαφορετική διάθεση του εκπαιδευτικού
κ.λπ.
- ◊ Συνεπώς, **δεν** υπάρχουν **μαγικές συνταγές**, κάθε φορά
 - σταθμίζονται οι συνθήκες και
 - επιλέγεται η κατάλληλη στρατηγική

Αντιλήψεις των εκπαιδευτικών

Συχνά ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς αναπτύσσονται στερεοτυπικές αντιλήψεις όπως:

- ◇ Φταίει ο χαρακτήρας/ η προσωπικότητα / η ιδιοσυγκρασία του (έχει γεννηθεί επαναστάτης).
- ◇ Φταίει το περιβάλλον που μεγάλωσε και η κοινωνία.
- ◇ Φταίνε οι οργανικές δυσκολίες (δυσλεξία, ΔΕΠΥ, κλπ.)

οι οποίες δεν βοηθούν στην υποστήριξη του μαθητή από το σχολείο.

⇒ Η συμπεριφορά είναι αποτέλεσμα τόσο **ενδογενών** όσο και **περιβαλλοντικών αλληλεπιδράσεων**, άρα σε ¹⁰κάθε περίπτωση μπορούμε να επιφέρουμε τη βελτίωσή τους.

Παράγοντες που μπορεί να δυσκολεύουν τη διαχείριση της τάξης

- ◊ Οι μαθητές (ατομικά ή σε ομάδα)
- ◊ Η οικογένεια και γενικότεροι κοινωνικοί παράγοντες.
 - ◊ Δυσμενή οικογενειακά και κοινωνικά περιβάλλοντα.
 - ◊ Έλλειψη συνεργασίας με το σχολείο.
- ◊ Η συμπεριφορά του εκπαιδευτικού.
- ◊ Το κλίμα στο σχολείο.
- ◊ Συνδυασμοί.

Διαφοροποίηση της συμπεριφοράς με την ηλικία

1. Η φύση των απαιτήσεων και των προσδοκιών των μαθητών από τον εκπαιδευτικό αλλάζει καθώς οι μαθητές μεγαλώνουν
2. Οι σχέσεις ανάμεσα στα παιδιά αλλάζουν καθώς αυτά μεγαλώνουν
3. Η ανάγκη των παιδιών να υποστηρίξουν το κύρος τους ή το γόητρο τους στα μάτια της τάξης αυξάνεται καθώς μεγαλώνουν
4. Τα μεγαλύτερα παιδιά επικρίνουν πιο πολύ τις ενήλικες συμπεριφορές
5. Τα μεγαλύτερα παιδιά έχουν πιο συχνά την τάση να είναι αρνητικά προς τις μορφές εξουσίας
6. Τα μεγαλύτερα παιδιά έχουν πιο συχνά την τάση να κατηγορούν τους ενήλικους για τις δικές τους αποτυχίες και απογοητεύσεις

Μια πρώτη προσέγγιση των
παραγόντων που
συμβάλλουν στην εμφάνιση
δύσκολων συμπεριφορών

1. Η επιζήτηση της προσοχής

- ♦ Η ανάγκη μας να κερδίσουμε την προσοχή των άλλων είναι ανθρώπινο χαρακτηριστικό.
- ♦ Πολλά παιδιά μαθαίνουν από το περιβάλλον τους ότι αρκεί να είσαι φυσικός, φιλικός και ανοικτός για να κερδίσεις την προσοχή των άλλων. Όταν χρειάζονται βοήθεια τη ζητούν και τους παρέχεται πρόθυμα και γενναιόδωρα. Έτσι, υιοθετούν ένα σχήμα συμπεριφοράς που περιλαμβάνει τις κοινωνικά αποδεκτές αρχές αμοιβαίου σεβασμού, ανεκτικότητας και κατανόησης.

◈ Άλλα παιδιά ζουν σε περιβάλλοντα που μόνο η επιθετική και απαιτητική συμπεριφορά εξασφαλίζει την προσοχή των άλλων. Έτσι, το παιδί μαθαίνει ότι μόνο μέσα από τις φωνές μπορεί να κερδίσει την προσοχή των άλλων. Γι' αυτό το παιδί ακόμη και η λελογισμένα οργισμένη προσοχή των άλλων είναι καλύτερη από το τίποτε και συχνά την επιλέγει π.χ.

◈ Δεν περιμένει τη σειρά του για να μιλήσει.

◈ Δεν σκέφτεται τους άλλους.

◈ Συμπεριφέρεται χωρίς σεβασμό προς τους άλλους.

☞ Μπορεί το σχολείο να κάνει τη διαφορά;

Σε κάποιες περιπτώσεις, με συστηματική δουλειά επιτυγχάνεται σαφής βελτίωση.

Σε κάποιες άλλες, ιδίως όπου η οικογένεια δεν συνεργάζεται, εν τέλει, το οικογενειακό περιβάλλον υπερισχύει.

Η αντίδραση εκπαιδευτικού σε δύσκολη συμπεριφορά

Συμπεριφορά μαθητή	Αντίδραση καθηγητή
Μπαίνει στην τάξη προκαλώντας θόρυβο	Πόσες φορές σου έχω πει να μπαίνεις ήσυχα στην τάξη;»
Φωνάζει δυνατά σε έναν φίλο	«Βγες έξω και ξαναμπές στην τάξη ήσυχα, χωρίς τρέλες»
Ξαναμπαίνει με προσποιητό χαμόγελο	«Και πάψε να χαμογελάς ηλίθια»
Κάθεται στη θέση του, αλλά δεν βγάζει τα βιβλία του	«Θα ήταν πολύ να σου ζητούσα να ενδιαφερθείς για το μάθημα;»
Συμφωνεί και γυρίζει να μιλήσει φωναχτά με τους διπλανούς	«Έλα να καθίσεις στο μπροστινό θρανίο»
Κάθεται μπροστά κι αρχίζει να κάνει γκριμάτσες στους συμμαθητές του	«Πόσες φορές πρέπει να σου πω να μην...;»

Η αντίδραση εκπαιδευτικού σε δύσκολη συμπεριφορά

Συμπεριφορά μαθητή	Αντίδραση καθηγητή
Μπαίνει ήσυχα στην τάξη	Αναστενάζει ανακουφισμένος και κοιτά τις σημειώσεις του για να αρχίσει το μάθημα
Βγάζει τα βιβλία του μαζί με τα άλλα παιδιά	Αρχίζει το μάθημα
Σηκώνει το χέρι του για να απαντήσει σε ερώτηση χωρίς να φωνάζει	Αγνοεί τον μαθητή από φόβο μην δώσει κάποια ανόητη απάντηση και δημιουργηθεί φασαρία, τώρα που το μάθημα κυλάει μια χαρά
Εργάζεται ήσυχα	Αφήνει τα πράγματα να εξελιχθούν χωρίς παρεμβάσεις

2. Η ανάγκη για κοινωνική κυριαρχία ή για ένταξη σε ομάδα

- ◈ Μερικοί σωματικά και κοινωνικά ώριμοι μαθητές αισθάνονται έντονη την ανάγκη αναγνώρισης από τους συμμαθητές τους. Αυτό πολλές φορές το κατορθώνουν με το να αμφισβητούν την εξουσία του καθηγητή.
- ▮ Αν ο εκπ/κός δεν αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τέτοια προβλήματα, ενδέχεται να αμφισβητηθεί ο ρόλος του στην τάξη.

3. Μετάθεση και άγχος

◈ Μετάθεση

Συναισθήματα μεταφέρονται σε άλλα άτομα και αντικείμενα.

◈ π.χ. μαθητής που έχει ένταση προς τον πατέρα του μπορεί να διοχετεύσει την ένταση αυτή προς τον καθηγητή του.

◈ Άγχος

Το υπερβολικό άγχος μπορεί να μετατραπεί σε εκρήξεις θυμού.

Το υπερβολικό άγχος συνδέεται με τον τρόπο που εσωτερικεύει ένας μαθητής την επιτυχία σε ένα γραπτό

4. Αντιφάσεις

◈ Στους κανόνες

α) μεταξύ οικογένειας και σχολείου

◈ κάτι που επιτρέπεται στο σπίτι απαγορεύεται στο σχολείο.

β) μεταξύ σχολείου και της ζωής του μαθητή εκτός σχολείου (παρέες).

5. Άλλες αδυναμίες

Ο μαθητής αδυνατεί

- ♦ να διαχειριστεί τα συναισθήματά του
- ♦ δεν θέλει ή δεν μπορεί να προβλέψει τις επιπτώσεις της κακής συμπεριφοράς του
- ♦ συμπεριφέρεται αυθόρμητα χωρίς να συλλογίζεται για τις επιπτώσεις της συμπεριφοράς τους
- ♦ Εκ των υστέρων αποδέχεται ότι η συμπεριφορά του₂₁ δεν είναι σωστή, παρ' όλα αυτά την επαναλαμβάνει.

6. Η σχολική αποτυχία: ο πιο συνηθισμένος παράγοντας προβλημάτων συμπεριφοράς

- ❖ **Τίποτα δεν είναι πιο αποκαρδιωτικό και πιο αποθαρρυντικό για τα παιδιά από την επανειλημμένη αποτυχία.**
- ❖ Δημιουργεί στα παιδιά αισθήματα εχθρότητας και απόρριψης, τα οποία παρεμποδίζουν την ικανότητα τους να διεκπεραιώνουν τα νέα έργα που τους ζητούνται, οπότε προκύπτει ένας φαύλος κύκλος που τα κάνει να μένουν όλο και πιο «πίσω».
- ❖ Παράλληλα, αφού δεν καταλαβαίνουν επαρκώς το έργο που παράγεται στην τάξη, εύλογο είναι να βαριούνται, να αναζητούν άλλες πηγές ενδιαφέροντος και εν τέλει να παρενοχλούν.
- ❖ Προσπαθώντας δε να υπερασπίσουν την αυτοεκτίμηση τους ρίχνουν το φταίξιμο στον καθηγητή ή το σχολείο.
- ❖ **Ο εκπαιδευτικός να μπορεί να διαφοροποιεί τα κριτήρια επιτυχίας**

Δυσκολίες στη
διαχείριση της τάξης που
δεν πηγάζουν από τους
μαθητές

Ο εκπαιδευτικός

- ◊ Η έλλειψη αυτοπεποίθησης
- ◊ Η μη καλή γνώση των μαθητών.
- ◊ Το ανιαρό μάθημα.
- ◊ Η απαίτηση να είναι παθητικοί οι μαθητές.
- ◊ Οι έλλειψη σαφών κανόνων συμπεριφοράς στην τάξη.
- ◊ Ακατάλληλο στυλ διδασκαλίας.
- ◊ Το γεγονός ότι ο εκπαιδευτικός ασκεί ταυτόχρονα νομοθετική, δικαστική και εκτελεστική εξουσία!

Στυλ διδασκαλίας και διαχείριση

♦ *Αυταρχικό στυλ*

- ♦ Επιβάλλει σαφείς κανόνες.
- ♦ Απαιτεί υπακοή στους κανόνες.
- ♦ Χρησιμοποιεί τιμωρίες και αμοιβές.

♦ *Ελευθεριάζον στυλ (πολύ ανεκτικό)*

- ♦ Ελάχιστος έλεγχος.
- ♦ Τα παιδιά, κατά κύριο λόγο, λαμβάνουν τις αποφάσεις.

Ρυθμιστικό – Συμμετοχικό στυλ

- ◊ Εκάθαροι κανόνες.
- ◊ Εξήγηση αμοιβών και ποινών.
- ◊ Εμπιστεύεται τους μαθητές να εκτελούν αυτόνομα τις δραστηριότητες που τους ανατίθενται.
- ◊ Συμπεριφέρεται δίκαια.
- ◊ Δεν επικρίνει τις λανθασμένες απαντήσεις.
- ◊ Θέτει υψηλές προσδοκίες μάθησης και συμπεριφοράς.
- ◊ Διαθέτει χιούμορ, σε όρια.
- ◊ «Εφοδιάζει» τους μαθητές με ευκαιρίες επίδειξης υπευθυνότητας.
- ◊ Χρησιμοποιεί θετικές προτροπές (έμφαση σε αυτό που θέλουμε να κάνουν οι μαθητές)
- ◊ Δείχνει αυτοπεποίθηση.
- ◊ Οργανώνει καλά το μάθημα.
- ◊ Προκαλεί το ενδιαφέρον των μαθητών για το μάθημα.

Οι απόψεις των μαθητών για τον «καλό» εκπαιδευτικό

Τα παιδιά προτιμούν τους καθηγητές που:

- ◈ Είναι ελαφρώς αυστηροί
- ◈ Είναι δίκαιοι όταν επαινούν ή επιβάλλουν ποινές
- ◈ Τα αντιμετωπίζουν ως ανθρώπους με ξεχωριστή προσωπικότητα
- ◈ Τους αναθέτουν ποικιλία εργασιών που τις βρίσκουν ενδιαφέρουσες.
- ◈ Είναι φιλικοί, με χιούμορ, όχι όμως σαρκαστικοί
- ◈ Δίνουν εξηγήσεις με σαφήνεια.

Το σχολείο

- ◊ Προβληματικές αίθουσες/υποδομές
- ◊ Το όχι καλό σχολικό κλίμα
- ◊ Το ασαφές και ατελές πλαίσιο κανόνων
- ◊ Η ανυπαρξία σχέσεων στην σχολική κοινότητα
- ◊ Ο Διευθυντής

Πολύ σημαντικά:

1. **Η δημιουργία συστήματος πρόληψης και διαχείρισης των δύσκολων συμπεριφορών.**
2. **Η δέσμευση, από όλο το προσωπικό για,**
 - ◊ σχετικά κοινή στάση στα ζητήματα διαπαιδαγώγησης των μαθητών
 - ◊ τήρηση των κανόνων που έχει διαμορφώσει το σχολείο

"Δεν λέω ότι το παιδί σας είναι ένα κακό παιδί, αλλά ότι είναι χαρισματικός στη διαταρακτική συμπεριφορά"

πολιτική
σεβασμού
των
μαθητών

